

דברי תורה מאת
רבי מנחם מנדל
פוזרניץ שליט"א
(רעוא דרעוין)
פרשת תזריע מצורע תשפ"ה
ביהמ"ד באר ישראל

גיליון כ"ז
תזריע מצורע
תשפ"ו

בין בדידות והתבודדות

תורת הצרעת

פרשיות תזריע ומצורע סמוכות הן זו לזו, ועל פי רוב קוראין בהן בתורה בשבת אחת. שתיהן עוסקות בענייני טומאה וטהרה בכלל, ובענייני נגיעים בפרט, הנחלקים לנגעי אדם, נגעי בגדים ונגעי בתים. אולם עיקר הפרשיות הללו עוסק בנגעי בני אדם, צרעת עור בשר למיניה, הן באופני טומאתו והן בדרך טהרתו. לכל נגע ונגע צורתו המיוחדת לו וגווניו המפורטים בתורה.

שורש הצרעת אינו במחלה גופנית, כי אם בפגם רוחני, וכפי שמנו חז"ל (ערכין טז.) כמה וכמה חטאים אשר עליהם נענש האדם בצרעת. אין הנגיעים באים אלא בזמן שבית המקדש קיים, ולא בימות הגלות. כי רק כאשר עמד כהן לישראל לטהר ולטמא היו נוהגים בדיני נגיעים.

החטא הנודע ביותר אשר עליו נענש האדם בנגע הצרעת, הוא לשון הרע. שכן אחד מן הדינים הקשים ביותר שנאמרו במצורע, הוא חובתו להסתלק חוץ לג' מנות, בדד ישב מחוץ למחנה מושבו. ודבר זה הוא מידה כנגד מידה לחטא לשון הרע, כי הוא שילח מדנים בין אחים והפריד בין הדבקים, כך גם הוא יפרד מחברת האנשים וישב בדד וידום.

וכבר עמדו חז"ל (ראה ויקרא רבה יז ד) על כך שהנגעים בהם בהדרגה, בתחילה בקירות ביתו של אדם, לאחר מכן בבגדיו, ורק אם לא שב בתשובה לוקה גופו בשחין רע, כי אין בעל הרחמים פוגע בנפש תחילה (וראה ברמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק טז הלכה י').

מחוץ למחנה מושבו

כאמור, עיקר ענין הנגיעים רוחני הוא, מפלאי תמים דעים, ובא כעונש על חטא. הן אמנם, פעמים שבאים הנגיעים כמחלה גופנית, שחין פורח אבעבועות, ובכל הדורות היו מצורעים, אשר מחלתם מדבקת ביותר, והיו הבריות מתרחקים מהם כדי שלא יחלו גם הם. אך כאן המדובר בעונש רוחני, אשר גם דיני ההרחקה שנאמרו בו אין תכליתם למניעת הדבקת המחלה, אלא כדי לעורר את החוטא לשוב בתשובה ולתקן את הפגם הרוחני שהוא שורש המכה.

עונש כואב וקשה הוא זה, לישוב בדד מחוץ למחנה, רחוק מבני המשפחה וחברי הקהילה. מתוך כך בא האדם לידי חשבון הנפש. אין המדובר רק בריחוק מקום, אלא בהתפרדות הלבבות. המצורע יושב בדד משום שאינו ראוי להיות חלק מקהל עדת ישראל. דבר זה מביאו להרגשת הלב פנימית, אשר תכליתה הסקת מסקנות כיצד תהיה הנהגתו כאשר יזכה לשוב בתשובה ולהיטהר מצרעתו.

סילוק אור החכמה

אכן, עד כאן דיברנו על דרך המוסר והפשט, בביאור הפשוט של דין התורה למצורע לישוב בדד מחוץ למחנה. אמנם בדרך האמת ובתורת החסידות נתבארה הבנה

פנימית ועמוקה לעניינים אלו. בספרי החסידות מבואר כי מן המצורע מסתלק האור האלקי - הוא אור החכמה, כי אינו קשור דיו אל התורה הקדושה, ומשום כך בא הריחוק לידי ביטוי גם בהבדלה מן הבריות.

הצרעת בישראל - חולשת הפנימיות

בספה"ק **שם משואל** בפרשתנו (ויקרא, תזריע והחודש שנת תרע"ג) האריך לבאר בדרך זו את כל דיני המצורע, כמו שנאמר בתורה (ויקרא יג מה-מו): **"וְהִצְרוּעַ אֲשֶׁר בו הִנָּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרָמִים וְרָאִשׁוֹ יִהְיֶה פְרוּעַ וְעַל שֵׁפֶם יַעֲטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא: כָּל יְמֵי אֲשֶׁר הִנָּגַע בו יִטָּמֵא טָמֵא הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ."**

ומבאר על פי המבואר בכתבי **רבינו האריז"ל** (ספר הליקוטים פרשת תזריע) כי ענין הצרעת בישראל הוא סילוק כח הפנימיות וחולשת הכח הרוחני, ואין לדמותה כלל לצרעת הנמצאת באומות העולם, וכגון המסורה בפטרת פרשת תזריע [כשאנינה מחוברת עם פרשת מצורע] על צרעתו של נעמן שר צבא ארם שריפאהו אלישע הנביא. הצרעת הבאה על הגויים אינה אלא מחלה ככל המחלות, ואמנם היא מן הקשות והמייסרות שבהן, ומכל מקום כולה בגוף ואינה רוחנית כלל, וגם רפואתה כשאר רפואות המחלות. אך אין לדמות כלל את חברברות השחין ומיני הצרעת שבגופם של הגויים, למחלה הרוחנית העלולה לפקוד את ישראל וצרעת שמה, כי אין ביניהן מאומה מלבד שיתוף השם. כי ישראל מהותם פנימית ועלו במחשבה להיבראות, ואומות העולם כולם בחיצוניות.

ובפרט יובן דבר זה אחר מה שאמרו חז"ל (ערכין טז) כי הנגיעים באים על חטא לשון הרע, אם כן ודאי מהותם פנימית ורוחנית, כי מהות לשון הרע היא הוצאת הרע כלפי חוץ, וזה היפך מעלת ישראל שהם בפנימיות.

לשון הרע - דביקות בחיצוניות

וכבר עמד בביאור הדבר **רבינו המהר"ל זיע"א**, לבאר מה שאמרו חז"ל (שמות רבה א ל) על משה רבינו, כי לאחר שאמרו לו דתן ואבירם (שמות ב יד) **"הֲלֹךְ־גִּי אִתָּה אֲמַר פֶּאֶשֶׁר הֲרַגְתָּ אֶת הַמִּצְרִי"**, ירא מפניהם ואמר (שם) **"אֲכַן נוֹדַע הַדְּבָר"**. ופירש **רש"י** בשם המדרש: **"דאג לו על שראה בישראל רשעים דלטורין, אמר מעתה שמא אינם ראויין להגאל"**.

ופירש המהר"ל (בגור אריה טז): **"כי מי שיש בו מדה זאת אינו ראוי לגאולה, לפי שהגאולה היא נמשכת ממדרגה פנימית עליונה שהיא אינה בגלוי, ומי שמגלה דברים - הפך זה, שדבק במדרגה תחתונה, והיא נקראת מדרגה גלויה וחיצונית"**.

כלומר, אין הכוונה לכך שאין ישראל עובדים את ה' כלל, שהרי אמרו חז"ל כי לא שינו את שמם ואת לבושם ואת לשונם במצרים, ובזכות זה נגאלו. אלא שלשון הרע שהיה מצוי ביניהם מורה על חלק רע שיש בפנימיותם, אשר זהו שורש הטומאה.

בגדי כהונה - ביסוסי הפנימיות

בדומה לזה מצינו כי טומאת מת חמורה בישראל

יותר מן האומות, ואם היתה הטומאה מין מחלה, ודאי אין בה חילוק בין ישראל לעמים, אלא ודאי רוחנית היא, ויסודה מן הקדושה שהיתה במקום קודם לכן, וכשפורחת הקדושה מיד משתוקקים החיצונים לאחוז ברושם שנותר ממנה, ומזה נוצרת הטומאה. על דרך זו מבאר השם משואל בשם אביו **הרה"ק בעל האבני נזר זיע"א** את ענין בגדי הכהונה, כי כל דבר פנימי צריך כיסוי מיוחד לו, וקדושת הכהונה פנימית היא, לכן נצטוו ישראל להלביש הכהנים בבגדי כבוד ותפארת.

דיני המצורע מזויים על חסרונו

אמנם כאשר נפגם כח הקדושה הפנימית, או שיש בו ירידה, ויתכן אפילו שבא לידי טומאה - אז מיד ניכר הדבר כלפי חוץ בבגדים, וזהו שציוותה התורה על המצורע כי בגדיו יהיו פרומים. אין כאן סמל בלבד, אלא הוראה על המציאות הפנימית שנפגמה.

בדומה לזה, גם פריעת שיער המצורע מורה על פגם הפנימיות, כי ענין השיער הוא מותרות הגוף היוצאות כלפי חוץ, ושער הראש מקורו ממותרות המח וכח הרע שבו היוצא החוצה. ולעתים יהיה הדבר להיפך, כמו שמצינו בנזיר שגם הוא מצווה על איסור תספורת, ושם הרי זה ראייה על מעלתו, שאפילו המותרות שבו הם בקדושה, עד אשר לאחר ימי נזירותו לוקחים את השער ושורפים אותו באש שעליה מתבשל בשר הקרבן. אולם אצל המצורע הוא בהיפך, לכן יהיה שערו פרוע.

כמו כן, 'על שפם יעטה', צריך המצורע לשמור את פיו שלא יזיק בהבל היוצא ממנו, וגם כאן זו טומאה במזיקה ולא מחלה, אף שדרכי ההרחקה שוות הן.

גוף נפש ושכל

והנה אמרו חז"ל (ערכין טו) **שבעל לשון הרע מגדיל עוונות כנגד שלוש עבירות חמורות - עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, שמצווין עליהן ביהרג ואל יעבור.** וכתב **רבינו המהר"ל זיע"א** (חידושי אגדות זבחים פח: נצח ישראל פרק ד: נתיבות עולם נתיב הלשון פרק ו, ועוד) כי בשלוש עבירות אלו יש קלקול לגוף לנפש ולשכל; עבודה זרה היא קלקול השכל, גילוי עריות קלקול הגוף הנעשה כבהמה, ושפיכות דמים קלקול הנפש, כי הדם הוא הנפש והרוצח שופך את דם הנפש לעומת זאת בלשון הרע פוגם האדם בשלשתם, משום שבזה פוגם בצלם אלקים שבו, שהוא הכח המחבר את שלושת הכוחות למען יצדקו יחדיו.

ארבעה תיקונים

כנגד ארבעה קלקולים אלו - השלושה, והרביעי הכוללם יחד - נאמרו ארבע מצוות למצורע. 'בגדיו יהיו פרומים' - זהו רמז לפגם הגוף, הניכר כלפי חוץ בבגדים שהם כיסוי הגוף. 'ראשו יהיה פרוע' - אלו השערות הבאות ממקום המח, רמז לפגם השכל. 'ועל שפם יעטה' זהו ההבל היוצא מן הגוף, כח הנפש השוכן בלב. ומלבד כל אלו - 'בדד ישב מחוץ למחנה',

בגלל קלקול כח הצלם האלקי המחבר את הכל, כי מי אשר לא יחבר אל החיים - ילך לו להתבודד. אלו הם דברי השם משמואל בהאי ענינא, המסדר לפנינו את שלושת הקדושות שבאדם, ואת חובת הזהירות שלא לפגום בפנימיות, כי בעל לשון הרע פוגם בחלק המאחד את כולן - הוא צלם אלוך ממעל. ודבר זה צריך המצורע ליתן על ליבו בשעה שמובל הוא מחבריו, כי האור האלקי שבו נעלם מאיתו.

סדר טהרת המצורע

ועתה נראה דבר מופלא.

בסדר טהרת המצורע נאמר כי יש להביא עץ ארז ואזוב ושני תולעת, ושתי ציפורים חיות טהורות, וכלי חרס ובו מים חיים. את אחת הציפורים שוחטים על כלי המים, ואת הציפור החיה טובלים בדם הציפור השחווטה, ולבסוף משלחים אותה על פני השדה. רבו כמו רבו דיני הקרבנות, ובהם הזאות ותנופות, הולכות והבאות, אולם גם בתוך כל הדינים הללו, מיוחדים הם דיני המצורע, אשר לא נמצא כדוגמתם בשאר הקרבנות.

ממוזות לחיים

מעשה מיוחד זה - נטילת ציפור חיה וטבילתה בדם חבירתה השחווטה, מגלם בקרבו רעיון מופלא, כי גדול כח טהרת המצורע כיצאה ממוזות לחיים. יסוד הדבר במה שאמרו חז"ל (נדרים סד): כי המצורע חשוב כמת, אך דבר זה דורש תוספת הסבר והרחבת דברים.

הן נתבאר כי שורש הצרעת בחטא לשון הרע, וכבר אמר החכם מכל אדם (משלי יח כא) "מִן־תִּחִים יָבִיד לְשׁוֹן". גם את הבאת הציפורים פירשו חז"ל (ערכין טז: הובא ברש"י ויקרא יד ד) כי הוא על שם שמטפטטות תמיד בצפצוף קול, ורומזות בזה למצורע שהוא עשה מעשה פטופטי דברים. אך עדיין לא נתבאר בזה ענין שחיטת האחת וחיי חבירתה.

על כן נבקש לעמוד על משמעות הדברים הפנימית, וכפי שכבר החילונו לבאר מספרי החסידות כי הצרעת ענינה איבוד צלם אלקים. ולסיום המהלך נביא בזה את דברי רבינו האור החיים הקדוש המפרש בדרך רמז.

וקראתם דרוך

וכבר עמדנו על דבר עונשו הגדול של המצורע, אשר עיקרו בבדידות והרחקה מחברת אנשים. ואם בדורות אחרים צריכים היו הלומדים להשתמש בכח דמיונם כדי לתאר לעצמם את הדבר, הרי אנו כולנו עברנו זאת על בשרנו, בימי מגיפת הקורונה הקשים, בהם היו הבריות ספונות בבתיים מדבר באופל יהלון. כמה קשה וברירה היתה הרגשת הבדידות.

ולענין זה, הרי בשאלה המצורע החיה על פני השדה מבטאים אנו את השחרור - שהוא היפך הבדידות, כי לאחר שנטהר מטומאתו שוב יוכל לבוא בקהל עם ועדה.

עבודת ההתבודדות

ברם חובה עלינו להטעים, כי אין לדמות כלל את בדידות המצורע אשר כולה עונש, למעלה הגדולה והנפלאה שיש בהתבודדות הבאה לצורך עבודת ה'. ומוזעת לכל שיטתו של הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א בזה.

כך פירש הרה"ק מקאצק זיע"א את דברי הגמרא (עירובין כא): על שלמה המלך: "אמר רבי יהודה אמר שמואל, בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים, יצתה בת קול ואמרה (משלי כג טו) 'בני חכם לבן ישמח לבי גם אני'". כי הצד השווה בין שתי תקנות אלו, הוא שמירת הסייגים וההרחקה מן הסובבים גם כאשר נמצאים בין אנשים, כי עבודה גדולה היא לדבוק בה' יתברך ולדבר אליו בכל המצבים, בבחינת "שְׂוִיתָהּ לְנִגְדֵי תְמִיד" (תהלים ח טז).

והחילוק מבואר, כי ההתבודדות הבאה מתוך בחירה היא עבודה גדולה שבמקדש, אולם כאשר נכפה הדבר על האדם כעונש יש לו להתבונן במה שהביאו לידי כך.

וכתב בספה"ק ליקוטי מוהר"ן (תניינא תורה כ"ה), כי ההתבודדות היא מעלה גדולה ועליונה מן הכל, לקבוע לו שעה או יותר ביום להתבודד. ואין צריכים ללכת לשדה בשביל זה, אלא יכול אדם להתבודד בחדרו ולפרש שיחתו בינו ובין קונו, לדבר עם הקדוש ברוך הוא דברי פיוס תפילה ותחנונים, [כי הדיבור הוא התפילה, כמו שאמר הכתוב (בראשית ח) 'נִפְתּוּלֵי אֲלֻקִים נִפְתּוּלֵי', ופירש אונקלוס שהוא לשון תפילה, ורש"י פירש מלשון חיבור, והכל הולך אל מקום אחד, כי התפילה היא חיבור האדם לה' יתברך בדביקות].

ויכול האדם להתפלל לפני ה' בלשון המדוברת, כי בלשון הקודש קשה לו לאדם לפרש שיחתו כראוי באשר אינו רגיל בה, אך ישיח כל אחד את ליבו בלשון שרגיל בה ולפי דרכו כדבר איש אל רעהו. וזו דרך טובה מאוד ועצה נפלאה, לפרש שיחתו לפני ה' ולספר לפניו את כל העובר עליו.

ואפילו בדרך הטבע מועיל הדבר, כי דאגה בלב איש - ישיחנה לאחיים, ואם עוברים על האדם כמה צרות ויסורים ושומר הכל בתוכו, רע וזר לו הדבר, על כן נהגו כמה אנשים לילך ולספר את העובר עליהם לחבריהם. אך מה טוב לו לאדם שאינו צריך לזה, כי הכל הוא מספר וריבון כל העולמים, כי הכל ממנו והוא שומע הכל ומכיל הכל, והמבקש ממנו מובטח לו שלא יפסיד.

ומוסיף רבי נחמן מברסלב שם, כי כמה וכמה צדיקים גדולים מפורסמים לא באו למדרגתם אלא על ידי מדרגה זו של התבודדות, והמשכיל יבין מעצמו את גדול המעלה בזה, אשרי מי שיאחז בה.

ביחידו של עולם

יסוד זה מצינו אצל יעקב אבינו ע"ה, כפי שדרשו חז"ל (בראשית רבה עז, א): "ר' ברכיה בשם ר' סימון אמר

המצורע יושב בדד משום שאינו ראוי להיות חלק מקהל עדת ישראל. דבר זה מביאו להרגשת הלב פנימית, אשר תכליתה הסקת מסקנות כיצד תהיה הנהגתו כאשר יזכה לשוב בתשובה ולהיטהר מצרעתו

(דברים לג כו) 'אין כאל', ומי כאל - 'ישורון', ישראל סבא, מה הקדוש ברוך הוא כתוב בו (ישעיה ב יא) 'ונשגב ה' לבדו', אף יעקב (בראשית לב כה) 'ויותר יעקב לבדו'. כי ה' יתברך יחיד בעולמו, והאדם צריך להימנות לקונו בנקודה זו, ולזכור כי לבדו בא אל העולם, ולבדו יעזוב את העולם. אלא שכל זמן שעודנו בעולם אינו יכול להיות לבדו, וצריך הוא למשפחה וחברים, וגם את צרכי עצמו לא יוכל לספק ללא עזרת הבריות. אולם מצד מעשיו, הוא לבדו האחראי, לפיכך נברא האדם יחיד.

כולנו צאצאי יעקב אבינו, וכולנו קשורים בקדוש ברוך הוא שהוא יחיד ואין יחידות כמוהו.

כבני מרון

ונוכל גם אנו למצוא זכר לדבר, בדברי הגמרא במסכת ראש השנה (דף יח. תח.) המפרש את לשון המשנה (שם טז): "בראש השנה - כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון", וכפי שאנו מזכירין בתפילת ימי הדין בפיוט 'ונתנה תוקף': "כְּבָקֶרֶת רוּעָה עֹדְרוֹ. מַעְבִּיר צֵאֲנוּ תַּחַת שְׁכָבוֹ".

שלושה פירושים נתנו חז"ל לבני מרון, ונוכל למצוא בכל אחד מהם מעלה שאין בחבירו.

בראשון דימו את המשפט לכבשים העוברים תחת השבט להתעשר, ומכך רואים אנו כי בכדי לעבור מן החולין אל הקדושה צריכים להיות יחידים.

הפירוש השני - לעולים בשביל הצד של מעלות בית מרון, ומזה למדנו על כל שבילי החיים, המסילות הצרות שבני אדם מהלכים בהם, והמסע הרוחני שצריך כל אחד לעבור, כי עתידים אנו ליתן דין וחשבון על זה, ושם במעמד המשפט יעמוד כל אחד לעצמו.

דבר זה יש לנו לזכור בכל רגע ורגע, וגם זהו ממכלל 'שויתיה ה' לנגדי תמיד', לזכור את מידת 'ונשגב ה' לבדו', בבחינת 'תמים תהיה עם ה' אלקיך' ולהתהלך בדרכי ה' יתברך.

ואילו הפירוש השלישי משווה את בני האדם לחיילות של בית דוד, אשר אמנם יש כאן כלל שלם - צבא גדול המהלך כאיש אחד, אולם לכל אחד ואחד מן החיילים יש תפקיד מיוחד המסור בידו.

אם כן, ענין ההתבודדות הוא חיזוק הקשר שבין האדם לקונו, וחיזוק הפנימיות, למען נבין ונדע כי לכל אחד מאיתנו ישנה מעלה מיוחדת ותפקיד מיוחד, באשר הוא שם.

ה' בדד יחננו

רמז לדבר, במה ששינוי באבות (פרק ג משנה ד): "רבי חנינא בן חכניאי אומר, הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי והמפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו". כי אמנם טוב לו לאדם להתבודד, אך אל יהא ניעור 'בלילה' - במחשבות חשוכות המורידות אותו כלפי מטה, כי בזה הוא מתחייב בנפשו. ואילו אם בהיותו יחידי הוא מתרומם לבחינת אור היום, אז יזכה לחיבור אמיתי לקדוש ברוך הוא.

אם כן, המקום הגבוה ביותר אליו שואף היהודי, הוא להיות 'בדד' ולפתח מידה זו בקדושה. וכפי שדרש הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א (בספר זרע קודש, פרשת חיי שרה) על הפסוק (דברים לב יב) "ה' בְּדָד יִנְהַנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֶכֶר", כי 'בדד' ראשי תיבות 'בכל דרכיך דעהו'. כי אם נוטל היהודי את מידת הבדידות ועל ידה זוכר שה' עמו בכל שעה ובכל מקום, ודאי אין לך מידה גדולה מזו.

אולם הרשעים מהפכים מידה טובה למידת פורענות, והמשלח מזינים בין אחים ומפריד בין הדבקים, בדד ישב מחוץ למחנה, וכאן הבדידות קשה ונוראה, ובאה כעונש. אולם גם מתוך החושך יוכל למצוא את האור ולתקן, ולהחזיר עצמו אל מידת 'בכל דרכיך דעהו', גם בהיותו מרוחק ומדוכא.

צרעת נעמן

אחר הדברים האלה, ומה שהקדמנו בביאור ענין הבדידות ומה בינה ובין ההתבודדות, נשים פעמינו על הפטרת פרשת תזריע ונמצא דברי חפץ.

בהפטרה זו מתואר נבניא המעשה על נעמן שר צבא ארם שלקה בצרעת, ורפואתו בידי אלישע הנביא. וכבר הקדמנו למעלה שאין צרעת זו מעין הצרעת שבישראל, ואינה רוחנית אלא מחלה ככל המחלות, ומן הקשות שבהן.

בימים ההם, כפי המתואר בסוף ספר מלכים א', ובתחילת ספר מלכים ב', היו מלחמות רבות בין ישראל וארם. ובתוך ממלכת ארם מילא נעמן תפקיד חשוב ביותר, עד שהיה נוהג בנכבדות אפילו לפני המלך, ככתוב (מלכים ב' א) "וַיַּעֲמֵן שָׂרְ צָבָא מֶלֶךְ אֲרָם הִיָּה אִישׁ גָּדוֹל לְפָנָי לְפָנָי אֲדֹנָי" (ראה כד הקמח ערך גאווה; כלי יקר בפרשתנו, ויקרא יג ב). וכל זאת משום שעל ידו נתן ה' תשועה לארם, כי הוא זה שמשך בקשתו והרג מבלי משים את אחאב מלך ישראל (ראה מדרש תהלים שוחר טוב מזמור ע"ח, י"א). ומכיון שעל ידו בא הנצחון על ישראל מינוהו לשר צבא עליהם. אולם מכיון שעלה לגדולה - נעשה גס רוח וגאוותו, ועל כך נענש בצרעת (ראה במדבר רבה ז ה), והיו הכל מתרחקים ממנו מפחד המחלה.

מנאזה להכנעה

באחת הפעמים שבו הארמים שבו נערה אחת יהודיה, ולקוחה לשפחה לאשת נעמן שר הצבא. ואותה נערה הציעה לפני גבירתה (מלכים ב' א): "אֲחֻלֵי אֲדֹנָי לְפָנָי הַנְּבִיא אֲשֶׁר בְּשַׁמְרוֹן אֲזַ יֵאָסֵף אֹתוֹ מִצְרַעְתּוֹ".

אמרה האשה לבעלה, ונעמן שלח את דברי הנערה למלכו הארמי. אולם ברוב גאוותו לא עשה כפי שנאמר לו ללכת אל הנביא בעצמו, אלא שלח אגרת אל המלך ישראל ירום בן אחאב בדרישה לרפא את שר הצבא נעמן.

כך יצא נעמן לדרכו עמוס בכסף וזהב ובחליפות בגדים, ולא היה נראה כלל כמי שבא בהכנעה לבקש

חילוק דבר. כי הכאב והצער הבאים עליהם - לעולם לטובתם הם באים, הן אם יראו זאת מיד במציאת סימא בביתם, והן אם לא ייראה הדבר לעיניהם. כי חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, וכן יש לו לברך על הרעה שהיא מעין הטובה ועל הטובה שהיא מעין הרעה (ראה ברכות נד), כי ישנה טובה הבאה לו לאדם בהסתרה, ואמנם עתה יש געגעי בביתו המורה על חטא, אולם אם ישוב בתשובה - ימצא את המטמון, אוצרות רוחניים, וכדברי הספ"ק **שפת אמת** בהרבה מקומות (ראה דברים, כי תצא תרנט, ועוד).

אכן, גוי לא יבין את זאת, ורק יהודי יודע כי גם מעגמת נפש סוף שתצמח טובה, ואפילו הבדידות הנכפית על המצורע יש בה טובה. ופעמים מסובבת ההשגחה העליונה עגמת נפש ליהודי, אשר על ידה עתיד הוא לצאת ברכוש גדול.

בכל דרכיך דעהו

אצל איש יהודי, נחשב ה'בדד' ל'בכל דרכיך דעהו'. הרי אין לתאר את גודל הצער בבדידות המצורע, ובפרט באשר נודע לכל חטאתו אשר חטא. מי יתאר ומי ישער את הרגשתו בעצמו, אם היו כל עוונותיו רשומים על מצחו וגלויים לכל.

ומעשה שבא יהודי לפני **הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל**, ושאלו הרב האם שומר הוא על ההרחקה בין בשר וחלב. לפליאת העומדים שם, אשר למראית עין לא ראו עליו דבר כלפי חוץ, הסביר רבי חיים כי ראה גדי על מצחו, וכתוב **בזוהר הקדוש** (ח"ב דף קכה) שהאוכל בשר בחלב נחנק סימן של גדי על מצחו.

אכן, בימינו רק הגדולים הזוכים לעינים מאירות יכולים להבחין בדברים כגון אלו, אך מה היה אילו יכול היה כל אדם לראות את עוונות חבירו. וכפי שאמר השם משמואל, הן המצורע מאבד את צלם אלקים שבו, ובזמן הבית היו יכולים להבחין בכך, שכבר אין פניו מאירות כבתחילה. וכל זה הוא בכלל ה'בדד'. אמנם גם זאת צריך האדם להפוך לחלק מן התיקון, 'בכל דרכיך דעהו' אפילו בעת הידיעה. זו מהות היהודי, להבדיל מנעמן שר צבא ארם שלא יכול היה להבין דבר זה.

ושילח את הציפור החיה

והנה, כחלק מטהרת המצורע צריך הוא להביא מים חיים, אשר הם סמל הריבוי והשפע. כי דווקא מתוך עגמת הנפש יוכל האדם לצמוח ולעלות למקום גבוה. וכפי שראינו כן בעניינים גשמיים, ודאי מידה טובה מרובה בענייני הרוח, כי הגשמיות אינה אלא משל להצלחה הרוחנית.

ומעתה יתבאר הענין אשר פתחנו בו, במה שהוצרך המצורע להביא שתי ציפורים חיות טהורות, ואחת מהן שוחטים על כלי חרס ובו מים חיים, ואילו את השניה משלחים על פני השדה, לרמז על השחרור מן הבדידות.

בדברים אלו ישנה משמעות עמוקה לכל איש יהודי באשר הוא, ולעם היהודי ככלל, לכל אורך הדורות. הציפור החיה והשוחטה, סמל הן לכל התקופות שעברו על בני ישראל, כל החורבנות ושפיכות הדמים, אשר גם לאחריהן התעופפה כנסת ישראל על פני השדה, ומתוך הדם והאפר פרח לחיים חדשים במקום אחר.

וצרעת נעמן תדבק בך

עוד רגע נדבר מענין צרעת נעמן ורפואתה. אחר שסירב אלישע לבקשת נעמן לקבל את מתנותיו, ביקש נעמן לקחת לו אדמה מעפר ארץ ישראל ולבנות מזבח לה', הבטיח כי לא יעבוד עוד לאלהים אחרים, בלתי לה' לבדו, רק ביקש כי יסלח לו ה' כי בבוא אדוניו מלך ארם לבית רימון להשתחוות שמה לעבודה זרה, והוא נשען עליו - נעמן שר הצבא, אז כאשר יתחווה יאמ מוכרח להתכופף יחד עמו. ואלישע השיב לו "לך לשלום", והלך נעמן משם.

אך אז רץ אחייו גיחזי, נערו של אלישע, אשר מדברי חז"ל (תלמוד ירושלמי סנהדרין פרק י הלכה ב) למדנו כי תלמיד חכם וגיבור בתורה היה, אך לא עמדה לו

ישועות, ולא יתקנו עוונותיהם. לכן חשב כי באמת אין הנביא מתפלל אלא בעבור דבר הנוגע למלך או לכלל הציבור. ולכן שלח בתחילה אל המלך, כדי להפחידו, וכפי שחשב באמת יהורם כי תואנה הוא מבקש, ובזה יושיעו הנביא, כי צורך הכלל הוא מטעם זה, עצמו, שלח אלישע את נעמן לרחוץ במי הירדן, אף כי טובים אמנה ופרפר נהרות דמשק. כי רצה ללמדו שאין לדמות כלל את ישועת ישראל לרפואות אומות העולם. וכפי שכבר נתבאר, שהצרעת בישראל רוחנית היא, ובאה כעונש על חטא לשון הרע. וכך גם כל שאר המחלות, כי רמ"ח אברים ושס"ה גידים באדם, כנגד רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה, וכל הפוגם באחת מן המצוות נפגם חלק בגופו המכוון כנגד אותה מצוה. ואם רוצה האדם רפואה, עליו לשוב בתשובה, ואם לא יעשה כן לא יועילו לו דברי הנביא, כי הנביא עצמו ילמדו דרך תשובה קודם שיפעל ישועה בעבורו.

זהו שאמר נעמן 'ידעתי כי אין אלקים בכל הארץ כי אם בישראל', וקשה, וכי רק בישראל יש אלקים, הלא את כל העולם כולו הוא מנהיג. אלא, בישראל פועלת מידת הדין, המחלית הן העבירות, והרפואה היא התשובה, וכל עניני האדם תלויים בעבודת ה', והגשמיות תלויה ברוחניות.

אולם אומות העולם מסורות ביד ההנהגה הטבעית, וכאשר המחלה היא גופנית, גם התרופה היא בדרך הטבע, אם כן לרפואת מחלתו של נעמן טובה הרחיצה במי הירדן, מה שאין כן בישראל שלא יועיל להם הדבר בלא תשובה.

משום כך הציע נעמן מתנה לאלישע אחר שנרפא, בגאווה ובגסות רוחו לא יכל נעמן לסבול את הדבר, ואמר (מלכים ב' ה' יא-יב): "הנה אֶמְתִּי אֵלִי יֵצֵא וְעַמִּי יִעֲמְדוּ וְקָרָא בְשֵׁם ה' אֱלֹהֵי וְהַגִּיף יָדוֹ אֶל הַמְּקוֹם וְאֶסֶף הַמְּצֹרֵעַ: הֲלֹא טוֹב אֲמַנְה וּפְרַפְרֵ נְהָרוֹת דְּמִשְׁק מִלִּל מִימֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹא אֶרְחֹץ בְּהֶם וְטִהַרְתִּי", ופנה ללכת בחימה.

אמר לו אנשיו: "ובכל זאת, הלא אם היה הנביא מבקש מאינך דבר גדול, ומצווה עליך למשוך את גופך בכמה מיני משחות בבוקר ובערב ובצהריים, ודאי היית שומע לו, אם כן עתה שלא ביקש ממך אלא רחיצה קלה בלבד, תזניח את דבריו. ומה תפסיד אם תנסה לעשות כאשר אמר".

הסכית נעמן לדבריהם, והלך וטבל בירדן שבע פעמים. וכאשר עלה מן הטבילה, שב בשרו ונעשה חלק כבשר נער קטן, טוב יותר ממה שהיה קודם לצרעת.

בעל לשון הרע פוגם בחלק המאחד את כולך - הוא צלם אלוך ממעל. ודבר זה צריך המצורע ליתן על ליבו בשעה שמזבדל הוא מחבריו, כי האור האלקי שבו נעלם מאיתו

שכן היה ראוי לו לאלישע לחשוש שיחשב לו הדבר לחטא במה שריפא את נעמן, שהיה גוי עובד עבודה זרה, ונחלקו בגמרא (עבודה זרה כו.) אם הותר הדבר. אולם 'ועתה' - אחר שקיבל נעמן והודה שישאל אינם תלויים במקרי הטבע אלא רק בהשגחה פרטית, 'קח נא ברכה מאת עבדך' - כדי שלא ירפא ישראל את הגוי בחינם, שהוא דבר אסור, וגם הודיעו שמבטל את העבודה זרה וממילא אין חשש בדמים. אלא שעם כל זאת לא חפץ אלישע לקבל את המתנה מידו.

כשורת הנעים

אכן, אליבא דאמת יש כאן יסוד עמוק מאוד, שגם אותו לא יכל נעמן להבין במוחו הגויי. כי באמת, על שום מה נשתנו ישראל מכל אומות העולם.

הרי ידועים דברי רבי שמעון בר יוחאי (ויקרא רבה ז' ו) על הפסוק (ויקרא י' לד) "כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחְזָה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֶחְזָתְכֶם", ולשון הפסוק קשה, וכי בשורה היא לישראל שילקו בנגעים. אלא, "תני רבי שמעון בן יוחאי, כיון ששמעו כנענים שישאל באים עליהם, עמדו והטמינו ממונם בבתים ובשדות. אמר הקדוש ברוך הוא, אני הבטחתי לאבותיהם שאני מכניס את בניהם לארץ מלאה כל טוב, שנאמר (דברים י' יא) 'ובתים מלאים כל טוב', מה הקדוש ברוך הוא עושה, מגרה נגעים בביתו והוא סותרו ומצא בו סימא".

ומעתה יש להבין, האם הנגעים עונש הם או בשורה טובה. ומי שנראה נגע בביתו בארץ ישראל, האם יתעצב על ליבו שצריך לסתור את ביתו, או שמא ישמח, כי אולי גם ביתו מבתי האמוריים, ובזה ירוויח אוצר גדול ויבנה כמה בתים.

מתוך צרה - פדות ורווחה

אך האמת תורה דרכה, כי אצל בני ישראל אין כל

לו רפואה למחלתו חשוכת המרפא, המוכן ליתן כל הון שבעולם בכדי להירפא. אלא נראה היה כמי שבא לחפש לו תואנה למלחמה.

כאשר ראהו יהורם, נבהל מאוד מפניו, והבין כי מתאנה לו מלך ארם, שהרי מי יוכל להיות כאלקים להמתית ולהחיות ולרפא את הצרעת אשר אין רפואה למכתה. אולם אלישע שלח לו כי יאמר לנעמן לבוא אליו, למען ידע כי יש נביא בישראל.

כך הגיע נעמן לבית אלישע, מלווה בסוסים רבים ומרכבות מפוארות, וכולו אומר כבוד. אמנם מראה פניו היה רע מאוד, אך בכל זאת שר הצבא היה, וציפה כי יצא אלישע לקראתו ותופים ובמחולות. אך הנה אין אלישע מוכן לקבל את פניו כלל, אלא רק מסר לו על ידי שליח, כי אם בוצנו להירפא, ילך נא ויטבול שבע פעמים בירדן, ושב ורפא לו.

דבר גדול דיבר הנביא

בגאווה ובגסות רוחו לא יכל נעמן לסבול את הדבר, ואמר (מלכים ב' ה' יא-יב): "הנה אֶמְתִּי אֵלִי יֵצֵא וְעַמִּי יִעֲמְדוּ וְקָרָא בְשֵׁם ה' אֱלֹהֵי וְהַגִּיף יָדוֹ אֶל הַמְּקוֹם וְאֶסֶף הַמְּצֹרֵעַ: הֲלֹא טוֹב אֲמַנְה וּפְרַפְרֵ נְהָרוֹת דְּמִשְׁק מִלִּל מִימֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹא אֶרְחֹץ בְּהֶם וְטִהַרְתִּי", ופנה ללכת בחימה.

אמר לו אנשיו: "ובכל זאת, הלא אם היה הנביא מבקש מאינך דבר גדול, ומצווה עליך למשוך את גופך בכמה מיני משחות בבוקר ובערב ובצהריים, ודאי היית שומע לו, אם כן עתה שלא ביקש ממך אלא רחיצה קלה בלבד, תזניח את דבריו. ומה תפסיד אם תנסה לעשות כאשר אמר".

הסכית נעמן לדבריהם, והלך וטבל בירדן שבע פעמים. וכאשר עלה מן הטבילה, שב בשרו ונעשה חלק כבשר נער קטן, טוב יותר ממה שהיה קודם לצרעת.

טהרה מן הגאווה

מלבד מה שנטהר גופו בטבילה זו, נטהרה גם נפשו מגסות רוחה, והוא שב אל הנביא ואמר לו (שם פסוק טו): "הנה נא ידעתי כי אין אלקים בכל הארץ כי אם בְּיִשְׂרָאֵל", כי עתה למד את דרכי הענוה.

ומפרשים (ראה בספר הקדמון 'חן טוב' פרשת תזריע), כי במה שאמר לו אלישע לטבול בירדן, רמז לו כי עליו לרדת מרום גאווה, 'ירדן' לשון ירידה. ועוד כי 'ירדן' נוטריקון 'רד נ' (ראה מגלה עמוקות על ואתחנן אופן י"ח), נ' הוא נעמן, שעליו לרדת מהתנשאותו, וכשעשה כן נטהר.

כאשר ראה נעמן עד כמה גדול כוחו של אלישע, ביקש לעטרו בזהובים וליתן לו מתנות גדולות. אולם אלישע מיאן בדבר, כפי שביארו המפרשים שם (רש"י מלכים ב' ה' טז) שלא רצה ליהנות מממון עבודה זרה, ועוד טעמים (ראה חיודי אנדות מהרש"א סנהדרין קז:).

בין ישראל לעמים

והנה הקשה **רבינו החתם סופר זיע"א** (תורת משה השלם פרשת תזריע, על ההפסטה), כי מאחר ויעצה הנערה לאשר נעמן לשלוח את בעלה לנביא אלישע שיאסוף את צרעתו, מפני מה הלך מלך ארם ושלח שליחים ליהורם מלך ישראל, ומדוע לא פנה מיד אל הנביא.

ועוד הקשה שם, כי לאחר שנתרפא נעמן בדרך נס ברחיצתו במימי הירדן, רצה ליתן לאלישע מתנות גדולות, ואמר לו (מלכים ב' ה' טו) "הנה נא ידעתי כי אין אלקים בכל הארץ כי אם בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה קח נא בְּרִכָּה מֵאֵת עַבְדְּךָ". ויש להבין מהי הלשון 'ועתה'.

ומצד החתם סופר, כי אחר ששמע שיש נביא בשומרון, ודאי הבין כי יש לבוא אל הנביא ולא אל המלך, כי הוא הפועל ישועות בקרב הארץ. אולם בקוצר דעתו סבור היה כי ירפא הנביא על ידי שיניף בידו ומיד תעבור הצרעת, וממילא הוקשה לו, כי אם אמת נכון הדבר, הכיצד זה מצויים מצורעים ושאר חולים בישראל, ולמה לא ילכו כולם אל הנביא וימצאו מזור למכתם. אלא, סבר נעמן כי אין הנביא יכול 'להטריח' את הקדוש ברוך הוא בעבור כל אדם, כי אם כן בטלה מידת הדין ואיש הישר בעיניו יעשה, כי על כל צרה שלא תבוא ילכו אל הנביא ויפעלו

חכמתו להתגבר על יצרו הרע וחומדת הממון, והוא רדף אחרי נעמן וטען כי הנה באו אל אלישע שנים מבני הנביאים הצריכים פרנסה, ולקח מידו ככריים כסף ושתי חליפות שמלות.

אלישע ידע על מעשי גיחזי ברוח הנבואה, וכששב אליו גער בו על מה שעשה, וקיללו כי צרעת נעמן תדבק בו ובזרעו עד סוף כל הדורות. צרעת זו לא היתה כצרעת הרוחנית הבאה על ישראל, אלא צרעת של אומות העולם, כצרעת נעמן. כי כיון שרדף אחר ממון דגור, נדבק במחלת הגוי.

על דבר זה, אנו קולעים בהפטר פרשת מצורע, הפותחת (מלכים ב' א') "וְאֶרְבֶּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מִצְרָעִים". אשר אמרו חז"ל (סנהדרין ק"ז) כי אלו גיחזי ושלושת בניו, שעמדו מחוץ לעיר יען כי הכל התרחקו מהם, ולא רצו להידבק במחלתם.

כעפר הארץ וכוכבי השמים

והנה, מה שביקש נעמן לקחת אדמה מעפר ארץ ישראל, מורה על הכנעתו ותשובתו מגאוותו, ובקשתו ללכת בדרכי הענווה, להיות כעפר הארץ.

הן בני ישראל נמשלו לכוכבי השמים מעל, אך גם לעפר הארץ מתחת (ראה בראשית יג טז: שם טו ה, ועוד).

והענין בזה, כי זה כוחם הגדול של ישראל, שגם כאשר משפילים אותם ורומסים אותם כעפר, יכולים הם להתרומם עד שיהיו מאירים ככוכבי השמים.

זה הדבר אשר יש לנו להשיב אל ליבנו, כי הוא הכולל את כל ענייני פרשתנו.

צרעת וטהרתה - גלות ונאולה

וכבר הזכרנו כי רבינו האור החיים הקדוש (ויקרא יד ט) מפרש את כל ענייני הפרשה בדרך רמז, ועתה נביא כאן את דבריו.

בדבריו מבאר רבינו כי כל ענייני הצרעת רומזים לגלות ישראל בין האומות, וטהרתה היא רמז לגאולה העתידה. ומקור הדברים מן הזוהר הקדוש (ח"ג דף רלב):

שם איתא כי אומות העולם הם בבחינת צרעת לישראל. והסיבה לשלטון המלכויות בישראל, היא מאותו הטעם שבאה הצרעת על המצורע, אשר נתבאר כי הוא בחטא לשון הרע, וכך גם הגלויות בעטיו של זה העוון המר. כפי שאמרו חז"ל (ויקרא רבה לב ה) כי לא נגאלו ישראל ממצרים אלא משום שלא היו בהם בעלי לשון הרע, כי חטא לשון הרע מרחיק את האדם מן הקדוש ברוך הוא.

לפני מי אתם מיטהרים

על פי זה יתפרשו הכתובים בפרשת מצורע (ויקרא יב-כ): "זאת תהיה תורת המצורע" - אלו ישראל, "ביום טהרתו" - ביום שיתהרם הקדוש ברוך הוא מעוונותיהם להוציאם אל הגלות. "והובא אל הכהן" - זה הקדוש ברוך הוא שנקרא 'כהן' (ראה זוהר הקדוש ח"ג דף מט: ונג).

ואמר הכתוב 'והובא', לפי שעד עתה היו ישראל מרוחקים מאיתו יתברך, אולם עתה בזמן הגאולה שבים ומתקרבים, כמו שנאמר (ישעיה נז ט) "שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְחֻקֹּךָ וְלִקְרוֹב אֲמַר ה' וְרָפְאֵתִיו".

וממשיך הכתוב 'ויצא הכהן אל מחוץ למחנה', על דרך מה שנאמר על מי הגאולה (זכריה ד א) "וְיֵצֵא ה' וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הָאֵלֶּים", וכאשר יצא הקדוש ברוך הוא לארץ הטמאה יראה 'והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע', כי שבו ישראל בתשובה שלימה והגיע זמן הגאולה.

שני משיחים לישראל

'ציוה הכהן ולקח למיטה שתי ציפורים חיות טהורות' - זהו רמז לשני המשיחין הבאים לגאול את ישראל, משיח בן אפרים - הוא משיח בן יוסף, ומשיח בן דוד. הציפור הנשחטת רומזת למשיח בן יוסף העתיד למות על קידוש השם וליהרג במלחמה לכפר על ישראל, ושוחטין אותה על כלי חרס, הרומז לשבירה, כי כלי חרס שבירתו זוהי טהרתו (ראה ויקרא יא לג, כליה פרק ב משנה א).

וטעם השבירה, משום חסרון התורה, לכן מלא כלי החרס במים חיים, לרמוז שגרועי ישראל מלימוד

התורה הנמשלת למים חיים (ראה בבא קמא יז). וכלי החרס רומז לכפרת ישראל, כי החרס נעשה מעפר האדמה, כמו שנברא האדם עפר מן האדמה.

על ידי שנהרג משיח בן אפרים במלחמה, ילבש הקדוש ברוך הוא בגדי נקם ויעש כלה בגויים המרעים לישראל.

אמנם, כבר כתב רבינו האריז"ל (ראה שער הכוונות דרושי העמידה דרוש ו) שיש לכוון בתפילה על משיח בן יוסף שלא ימות, כי אין דבר העומד בפני התפילה. ומאכן נלמד כי גם בכח תורה ותשובה אפשר לפעול דבר זה, שהרי סיבת מיתתו היא בעבור חסרון התורה ולצורך התשובה, וכפי שנתבאר.

בדם הציפור השחווטה, יטבול הכהן את הציפור החיה, יחד עם עץ ארז ושני תולעת ואזוב. ציפור זו רומזת למשיח בן דוד, ושלושת מינים אלו רומזים לאבות הקדושים, אברהם יצחק ויעקב, כדי לצרף את זכותם אל נקמת הצדיק הנהרג, ועל ידי זה יתגברו הרחמים ויזכו ישראל לגאולה.

לשם כך מזה הכהן על המיטהר שבע פעמים, וכנגד זה יזה הקדוש ברוך הוא על ישראל לטהרם מכל דרגות הטומאה, ואז יתקיים בהם 'ושילח את הציפור החיה על פני השדה' - זו הגאולה השלימה, וכדאיתא בזוהר הקדוש (ח"ג דף ריב): "ומההיא מערתא יסיגי חד עופא ברבא עלאה דישלוט בכל עלמא וליה אטיהב מלכותא", פירוש, כי יצא עוף אחד וישלוט בכל העולם, וזהו רמז למלך המשיח.

אצל בני ישראל אין כל חילוק בדבר.

כי הכאב והצער הבאים עליהם -

לעולם לטובתם הם באים, הן אם יראו

זאת מיד במציאת סימא בכיתם, והן

אם לא ייראה הדבר לעינים

ארבעת ביטולי העבודה זרה

את כל הסודות הנפלאים הללו, ידע והבין אלישע הנביא.

רמז לדבר, כפי שכתב בספר צרור המור (בפרשת תזריע) ומובא במגלה עמוקות (על ואתחנן אופן רט"ו), כי הפסוק (דברים יח טו) "נְבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כְּמִנִּי יָקִים לְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ אֲלֵיו יִשְׁמָעוּן" הוא אחד משלושה פסוקים בתורה [ואחד עשר בתנ"ך] הפותחים ב' ומסיימים ב'.

והרחיב בזה המגלה עמוקות (שם), כי משה רבינו ברצונו להיכנס לארץ ישראל, כיוון גם למעשה זה של נעמן שבא לפני אלישע, כי על ידי שהיה מתקדש השם על ידי משה רבינו לא היה צורך בזה המעשה.

ודבר זה נרמז גם במה שאמר נעמן (מלכים ב' ה יח) "לְדַבֵּר הַזֶּה יִסְלַח ה' לְעַבְדְּךָ בְּבֹא אֲדֹנָי בֵּית רַמּוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת שָׁמָּה וְהוּא נִשְׁעָן עַל יָדֵי הַשְׁתַּחֲוִייתִי בֵּית רַמּוֹן". כי תיבת 'רימון' היא ראשי תיבות 'רחב יתרו משה נעמן', אשר כל אחד מאלו ביטל את העבודה זרה בימיו יותר מחבירו, עד משה רבינו שלא נתן לה כל ממשות. (ראה דברים רבה ב כח).

על כן צולין את הפסח בשפוד של רימון (ראה פסחים עד). כדי לבטל עבודה זרה.

וכיון שכך, ביקש משה רבינו להיכנס לארץ, כדי שיתקדש שם שמים בשלימות ולא כנעמן שהודה במקצת.

הפסוקים הפותחים ומסיימים בנ'

מטעם זה הורה אלישע לנעמן לרחוץ בירדן, כי אין לך דבר שלא נרמז בתורה, ושני הפסוקים האחרים הפותחים ומסיימים בנ' יש בהם רמז לדבר. כי הפסוק הראשון בפרשתנו הוא (ויקרא יג ט) "נִגְעַת צִרְעַת פִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן". והשני נאמר בבני גד ובני ראובן (במדבר לב לב) "נַחְנוּ וְנַעֲבֹר חַלּוּצִים לְפָנֶי ה' אֲרָץ כְּנָעַן וְאֶתְנוּ אֶחָזֵת נַחְלֵתְנוּ מֵעֵבֶר לִירְדֵן". וגם

שמו של נעמן נעצמו פותח בנ' ומסיים בנ'. כי הנה, כיון שנאמר 'והובא אל הכהן, הכיצד זה הניח אלישע לנעמן לבוא אצלו ולא שלחו אל הכהנים. אלא, את הפסוק 'נביא מקרבך וגו' דרש, שעליו עצמו הכתוב מדבר, אשר נרמז שמו 'אלישע' בזה הפסוק, והבין כי רק בישראל יובא המצורע אל הכהן, אולם על נעמן יש לדרוש את הפסוק 'נחנו נעבור חלוצים וגו' ארץ כנען, כי גם נעמן עבר בסוסי וברכבו לארץ כנען, ועוד כי כבר תיבות אלו שבפסוק פותחות ומסיימות בנ', רמז לנעמן. וכיון שהמשך הפסוק הוא 'מעבר לירדן, הבין אלישע שצריך נעמן לטבול בנהר הירדן.

אלו דבריו הנפלאים של בעל צרור המור, ועל פי זה מבאר המגלה עמוקות כי בתיבת 'ואתחנן' נכפלה אות נ', כי כלל משה רבינו בתפילתו את נעמן. ונאמר שם (דברים ג כ) "וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר", 'בעת ההוא לאמר' בגימטריא 'צרעת', רמז לקידוש שם שמים שנעשה בצרעת נעמן.

כדני היס

והנה בסוד הנו"ן הרחיב הכלי יקר בפרשת בהעלותך (במדבר יג), על הפסוקים (שם) 'ויהי בנסוע וגו', שעשה להם הכתוב סימניות כמין אות נ' הפוכה, ואמרו חז"ל (שבת קטז) כי בא הדבר ללמד שפסוקים אלו חשובים כספר בפני עצמו. ופירש כי נרמז הדבר באות נ' דווקא, ועקר שנמשלו ישראל לדגים, כי נון הוא דג בארמית, ועיקר חיותם של ישראל אינה אלא בתורה הנמשלת למים, כדגים הללו שאינם מתקיימים אלא במים, וכמשלו הנודע של רבי עקיבא לפפוס בן יהודה (ברכות סא), לומר שבלא התורה אין תקומה לישראל חלילה. ועל זה נתברכו ישראל (בראשית מח טו) "וְיִדְגוּ לְרֵב", שיהיו כדגים שחיותם במים.

והנה שם בפסוקים הקודמים לפרשת 'ויהי בנסוע', נאמר (במדבר יג) "וְיִסְעוּ מִהַר ה'", כתינוק הבורח מבית הספר, שמא יעמיסו עליהם עוד מצוות (ראה ילקוט שמעוני רמז תשכ"ט, הובא בתוספות שבת קטז. ד"ה 'פורענות'). ומשום כך באה אחר כך האות נ' הפוכה, כדג הפורש ממקום חיותו ופונה לחוץ.

אם כן, זוהי סגולת האות נון' ופסוקיה המועילים כנגד עין הרע, כאשר ישקיע האדם את עצמו בתוך ים התורה, ואז לא תקום עליו כל צרה.

תיקון הצרעת הגשמית והרוחנית

זהו תיקון הצרעת, להחזיר את צלם האלקים לאדם הפרטי ולכנסת ישראל. וכן הבאת הציפורים כבר נתבאר שרומזת לכלל ישראל, 'נחנו נעבור חלוצים' לטבול במי הירדן כפי שעשה אלישע, ושבע טבילות בירדן שציוה לנעמן, כנגד שבע הזאות הציפורים על המצורע, וכנגד שבעת ימי השבוע, כדי לבוא מהם אל היום השמיני - אל המציאות המיוחדת המתחדשת בגאולה.

זה הדבר אשר למדנו משתי ההפטרות שבפרשיות תזריע ומצורע העוסקות בטהרת הצרעת: תחילתו בהפטרות פרשת תזריע במעשה צרעת נעמן, והמשכו בפרשת מצורע, בארבעה אנשים אשר היו מצורעים - אלו גיחזי ושלושת בניו, כי משם למדנו אזהרה נוראה שגם הנגעים הבאים על אומות העולם יכולים לעבור לישראל אם יעשו כמעשי האומות חלילה.

עלה בידינו, כי הבדידות הנגזרת על האדם כתוצאה ממחלה גשמית מדבקת, יש לה שורש ברוחניות, כי הפרוש מן האור האלקי הרי הוא מרוחק ועומד. וכדי לשוב אל האור יש לו לנקוט במידת 'בכל דרכיך דעה', להאמין כי הקדוש ברוך הוא מצוי עמו בכל צרתו, וגם מתוך עומק החשיכה יוכל לצאת לאורה, אם יאמין באמונה שלימה.

זו היא מהות היהודי, שיש לו אפשרות תיקון בכל המצבים, ולעולם יוכל לשוב ולהתחבר אל השלימות. בזה יזכה לגאולתו הפרטית, ויקרב גם את גאולת הכלל הנרמזת בפרשתנו כדברי רבינו האור החיים הקדוש. כן יזכנו ה' לראות בביתו של משיח בן דוד משיח צדקנו במהרה בימינו, ותחזינה עינינו בשוכר לציון ברחמים.